

# 4 Sámeigiella mánáidgárddis ja skuvllas

Jon Todal, professor dr.art., Sámi allaskuvla /Samisk høgskole, Guovdageaidnu

## *Čeahkkáigeassu*

*Golmma jagis 2006 rájes 2009 rádjái njiejai lohku galle vuodđoskuvlaoahppis lei oahpahus Sámeigielas nubbingiellan 593 ohppiin. Dat mearkkaša ahte fága lea massan 29 % ohppiin dan golbma mañemus jagis.*

*Seamma áigodagas njiejai sámi mánáidgárde lohku 67:s 60:i. Ollislaš lohku mánáin geat leat sámeigielat mánáidgárdefálaldagas, njiejai maiddáai veaháš, lohku vuodđoskuvlaoahppiin geain lea Sámeigiella vuosttašgiellan bisui relatiivalaš dássedin áigodagas.*

## 4.1 Statistihkka ja giellaplánen

Vai galgá sáhttit jođihit buori ja deaivilis almmolaš minortehtagiellaplánema, de lea oppalaččat dehálaš ahte lea statistihkka das man galle bearraša dahje eaŋkalolbmo geavahit dan dihto giela beaivválašgiellan, ja das man gallis muđui máhttet giela muhtun dásis. Viidásit lea dehálaš diehtit man agis hubmit leat, ja gos sii orrot.

Lihkostuvvan almmolaš giellaplánemii, maid leat jođihan máŋggaid logiid jagiid Walesas Keltalaš giela kymriská ektui, lea vuodđun buorre statistihkka giellageavaheddjiin.<sup>1</sup> Mañnil go lohku gallis hupmet kymriská lea njiedjan máŋggaid jagiid, de leat Walesas dál eanegat geat máhttet hupmat kymriská nuoramus buolvvas go váhnenbuolvvas. Dan bohtosa livčče leamaš ollu váddásit oláhit almma buori statistihka haga duohta gielladilálašvuodain.

Ii leat makkárge statistihkka das galle bearraša dahje eaŋkalolbmo geavahit sámeigiela beaivválašgiellan, dahje das gallis muđui hálddašit giela. Eatge dieđe

---

<sup>1</sup> Williams, Colin H. (ed.) (2000): *Language Revitalization, Policy and Planning in Wales*. Cardiff: University of Wales Press.

maidege sihkarit sámegielaigiid agi birra dahje gos sii ássat<sup>2</sup>. Diet statistihkka váilevašvuhta lea stuora hehttehussan oažžumis deaivilis almmolaš giellaplánema sámegillii.

Sihkkaris statistihkka mii goitge lea, guoská sámegillii mánáidgárddis ja skuvladoaimmahagas. Go mii dán váldokapihttalas galgat ovdanbuktit statistihka sámegiela servodagas, de fertet danne ráddjet dan mánáidgárdái ja skuvlii. Muhto maiddái dan dáfus lea statistihkka váilevaš. Statistihkka lea buoremus vuoddoskuvlla sámegieloahpahusa dáfus, heajumus lea statistihkka joatkkaskuvlla dáfus.

## 4.1 Sámegeiella mánáidgárddis

Gielladiehtagis (sosiolingvistihkas) hupmet áinnas ”gielalaš domena” birra. Gillii lea nannejupmi go lea geavahas máŋgga domenas. Ruoktu, dahje váldobearraša, atnet buot deháleamos gielalaš domenan minoritehtagielain. Maŋnelis ruovttu leat várra mánáidgárddit nubbin deháleamos gielalaš domenan min guovllu máilmmis.

Olggobealde sámegiela váldoguovvluid lea dávja mánáidgárdi *áidna* domena olggobealde ruovttu gos sámegiela ovdaskuvlamánat besset geavahit gielaset. Máŋgii hupmet maiddái unnán sámegiela ruovttuin, ja de šaddá mánáidgárdi buot deháleamos giella gaskkusteadjin.

Sámegiela váldoguovlluin nannejit ja ovddidit sámi mánáidgárddit mánáid ruovttugiela. Mánáidgárddit leat danne hui dehálaš gielalaš domenan sihkkarastit sámegiela beaivválaš geavahangiellan boahteáigái.

### 4.1.1 Sámegeiela mánáidgárdefálaldagaid logu rievdadusat

Tabella 4.1 vulobealde čájeha rievdadusaid logus galli mánáidgárddis lea sámegiella fálaldahkan áigodagas jagi 2002 ja dan rájes 2008 rádjái ja dan jagi.

**Tabealla 4.1 Lohku galli mánáidgárddis lea sámegiella giellafálaldahkan jagiid 2002–2008<sup>3</sup>**

Jahki	2002	2005	2006	2007	2008
<b>Mánáidgárddit sámegielfálaldagaiguin oktiibuot</b>	<b>49</b>	<b>64</b>	<b>67</b>	<b>56</b>	<b>60</b>
Sámi mánáidgárddit	43	46	47	40	41
Dárogielat mánáidgárddit sámegielfálaldagaiguin	6	18	20	16	19

Tabeallas oaidnit ahte eanemus sámegielat mánáidgárdefálaldagat ledje jagi 2006. Jagiid maŋŋel lea sámi mánáidgárddiid lohku njiedjan čiežain, ja lohku galli dárogielat mánáidgárddis lea sámegielfálaldat lea njiedjan ovttain.

Diet njiedjamat eai leat guorahallojuvvon. Váhnemiid beroštupmi válljet sámegielat mánáidgárdefálaldaga sáhtá unnume. Dahje sáhtá váhnemiin ain seamma ollu beroštupmi go ovdal, muhto ahte lea šaddan váddásit oažžut sámegielat mánáidgárdebargiid go ovdal, ja danne fálaldat lea unnon.

Eai leat statstihkat mat mitalit galle sámegielat ovdaskuvlaoahpaheaddji leat, dahje gos sámegielat mánáidgárdeveahkkebargiid háhket. Diet váilevašvuotta dahká váttisin plánet sihke movt háhkat odđa bargiid bargui ja loktet gelbbolašvuoda sis geat jo barget mánáidgárddiin.

#### **4.1.2 Rievdadusat logus galli mánás lea sámegielat mánáidgárdefálaldat**

Tabealla 4.2 vulobealde čájeha rievdadusa logus galli mánáidgárdemánás lea sámegiella giellafálaldat jagi 2002 ja das rájes jagi 2008 rádjái ja dan jagi.

**Tabealla 4.2 Lohku galli mánás lei sámegielfálaldat mánáidgárddis jagiid 2002-2008.**

Jahki	2002	2005	2006	2007	2008
<b>Lohku galli mánás lea sámegielfálaldat oktiibuot</b>	<b>880</b>	<b>925</b>	<b>975</b>	<b>956</b>	<b>940</b>
Lohku galle máná leat sámi mánáidgárddiin	870	882	929	925	905
Lohku galli mánás lea sámegielfálaldat dárogielat mánáidgárddiin	10	43	46	31	35

<sup>3</sup> Logut buot tabeallain mat leat mánáidgárddiid birra, leat vižžon Sámedikkis (2007): *Strátegalaš plána sámi mánáidgárddiide 2008–2011*. Kárášjohka.

Jagi 2006 ledje eanemus, 975 mánáidgárdemánás lei sámeielat fálaldat. Guokte čuovvovaš jagi njiejai lohku 4 % (–35 máná).

Vaikko leat variašuvnnat de ferte dadjat ahte mánáid lohku sámi mánáidgárdefálaldagain lea bisson oalle dássedin tabealla áigodagas. Go mánemus jagiid leat 35 máná unnibut sámi mánáidgárdefálaldagain, de sáhtta das oktavuoha dainna ahte fálaldagaid lohku maiddái lea njiedjan, geahča kapihttal 4.1.1 badjelis. (Dahje nuppoládje: Fálaldagaid lohku sáhtta njiedjan danne go beroštupmi lea unnon. Dán áššis eat sáhte leat sihkkarat daiguin loguiguin mat leat.)

### 4.1.3 Mánáidgárdefálaldagat juhkkovuvvon gielaide davvi-, julev- ja lullisámegillii

Tabeallain 4.3 gitta 4.7 vulobealde oaidnit mo sámeielat mánáidgárdefálaldagat juohkásit guđege áššáigullevaž gielaide gaskkas.

#### 4.1.3.1 Davvisámegiella

**Tabealla 4.3 Lohku galli mánáidgárddis lea davvisámegiella giellafálaldat jagiid 2002-2008.**

Jahki	2002	2006	2007	2008
<b>Lohku galli mánáidgárddis lea davvisámegiella fálaldahkan oktiibuot</b>	<b>45</b>	<b>62<sup>4</sup></b>	<b>52<sup>5</sup></b>	<b>53</b>
Davvisámegiella mánáidgárddit	42	44	38	38
Dárogielat mánáidgárddit main lea davvisámegiella fálaldahkan	3	18 <sup>6</sup>	14 <sup>7</sup>	13

<sup>4</sup> Dáin lea ovttá sámi mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegiella fálaldat.

<sup>5</sup> Dáin lea guovtti sámi mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegiella fálaldat.

<sup>6</sup> Dáin lea ovttá dárogielat mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegiella fálaldat.

<sup>7</sup> Dáin lea guovtti dárogielat mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegiella fálaldat.

**Tabealla 4.4 Lohku galli mánás lea davvisámegielaat fálaldat mánáidgárddis jagiid 2002-2008**

Jahki	2002	2006	2007	2008
<b>Lohku galli mánáidgárdemánás lea davvisámegielaat fálaldat oktiibuot</b>	<b>862</b>	<b>946</b>	<b>917</b>	<b>884</b>
Lohku galle máná leat davvisámegielaat mánáidgárddiin	857	906	900	868
Lohku galli mánás lea davvisámegielaat fálaldat dárogielaat mánáidgárddiin	5	40	17	16

Tabeallat 4.3 ja 4.4 čájehit ahte dain mánáin geat váldet vuostá sámegielaat mánáidgárdefálaldaga, leat eatnasat davvisámegielaat. 2008:s ledje davvisámegielaat máná 94 % olles logus.

Go davvisámegielaat mánát leat nu stuora oassin ollislaš logus, de leat tendeanssat tabeallain 4.1 ja 4.2 dat seamma go tabeallain 4.3 ja 4.4. badjelis (geahča danne čielggademiid dain maŋemus namuhuvvon tabeallain).

#### **4.1.3.2 Julevsámegiella**

Jagiid 1989 rájes gitta 2007 radjái lei dušše okta julevsámegielaat mánáidgárdi Norggas. Dat mánáidgárdi lei (ja lea) Ájluovttas Divttasvuonas Nordlánddas. Jagi 2008 ásahuvvui okta vel julevsámi mánáidgárdefálaldat – Bådåddjås. Diet guokte fálaldaga leat dál visot julevsámegielaat mánáidgárdefálaldagat Norggas.

**Tabealla 4.5 Lohku galli mánás lea julevsámegielaat fálaldat mánáidgárddis jagiid 2002-2008**

Jahki	2002	2006	2007	2008
<b>Lohku galli mánás lea julevsámegielaat fálaldat oktiibuot</b>	<b>13</b>	<b>12</b>	<b>18</b>	<b>27</b>
Lohku galle máná leat julevsámi mánáidgárddiin	13	12	18	27
Lohku galli mánás lea julevsámegielaat fálaldat dárogielaat mánáidgárddiin	0	0	0	0

Tabealla 4.5 čájeha duppalastima mánáin geain lea julevsámegielaat mánáidgárdefálaldat jagiid 2002 rájes 2008 radjái. Lassáneapmi bođii lunddolaččat go ásahedje odđa fálaldaga Bådåddjås lassin dasa mii lea Ájluovttas Divttasvuonas.

### 4.1.3.3 Lullisámegiella

Lullisápmelaččat eai leat nu gallis, ja sii ássat biedgut hui viiddis guovllus. Dat lea dahkan váttisin ásahit sierra lullisámi mánáidgárddiid. Lullisámi mánáid lohku guđege báikkis gártá áinnas beare unnin ásahit sierra mánáidgárddiid dahje mánáidgárdeossodagaid.

Tabella 4.6 vulobealde čájeha makkár lullisámegielaat mánáidgárdefálaldagat leat ja leat leamaš jagiid 2002 rájes 2008 rádjái.

**Tabella 4.6 Lohku galli mánáidgárddis lea lullisámegiella giellafálaldahkan jagiid 2002-2008**

Jahki	2002	2006	2007	2008
<b>Lohku galli mánáidgárddis lea lullisámegielaat fálaldat oktiibuot</b>	<b>3</b>	<b>5<sup>8</sup></b>	<b>5<sup>9</sup></b>	<b>6<sup>10</sup></b>
Lullisámi mánáidgárddit	0	2	1	1
Dárogielat mánáidgárddit main lea lullisámegielaat fálaldat	3	3 <sup>11</sup>	4 <sup>12</sup>	5 <sup>13</sup>

Tabella 4.6 čájeha ahte dál lea dušše okta mánáidgárdi mii definerejuvvo lullisámi mánáidgárdin. Jagi 2002 ii lean oktage.

Dien áigodaga leat leamaš lullisámegielaat fálaldagat muđui dárogielat mánáidgárddiin. Go dakkár mánáidgárde lohku lea nu allat go guhtta 2008:s, de lea das oktavuoha Snåese suohkana rievdan giellapolitihkain. Snåese šattai jagi 2007 oassin sámegiela hálddašanguovllus.

Go juste jagi 2006 lohkkjuvvojedje guokte lullisámegielaat mánáidgárddi (muđui dušše okta), de ferte dat vuolgit das mo okta fálaldagain lea lohkkjuvvon, ovdalgo duohta mánáidgárdeásaheapmi jagi 2006 ja heattiheapmi jagi 2007.

<sup>8</sup> Dáin lea ovttá sámá mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegielaat fálaldat.

<sup>9</sup> Dáin lea guovtti sámá mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegielaat fálaldat.

<sup>10</sup> Dáin lea ovttá sámá mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegielaat fálaldat.

<sup>11</sup> Dáin lea ovttá dárogielat mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegielaat fálaldat.

<sup>12</sup> Dáin lea guovtti dárogielat mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegielaat fálaldat.

<sup>13</sup> Dáin lea ovttá dárogielat mánáidgárddis sihke lulli- ja davvisámegielaat fálaldat.

**Tabealla 4.7 Lohku galli mánás lea lullisámegielat fáladat mánáidgárddis jagiid 2002-2008**

Jahki	2002	2006	2007	2008
<b>Lohku galli mánás lea lullisámegielat fáladat oktiibuot</b>	<b>5</b>	<b>17</b>	<b>21</b>	<b>29</b>
Lohku galle máná leat lullisámi mánáidgárddiin	0	11	7	10
Lohku galli mánás lea lullisámegielat fáladat dárogielat mánáidgárddiin	5	6	14	19

Tabealla 4.7 čájeha ahte eai leat goassege leamaš nu ollu ovdaskuvlamáná geat ožžot lullisámegielat mánáidgárdefálaldaga go jagi 2008. Goitge lea dat lohku hui vuollin dan ektui man galli oahppis lea lullisámegielat oahpahus vuoddoskuvllas (geahča tabeall 4.12).

Go lullisámegiella lea hearkkes dilis beaivválašgiellan ruovttuin, de lea erenoamáš dehálaš giela boahpteáigái ahte buohkat geain lea beroštupmi oahppat lullisámegiela, ožžot fálaldaga mánáidgárddi bokte.

#### **4.1.4 Čielggadeapmi mánáidgárddi loguide**

Mánáidgárdestatistihkat maid dás leat čielggadan, leat statistihkat maid sámediggehálldahus lea ráhkadan dan oktavuodas go Sámediggi juolluda doarjagiid sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárdeossodagaide. Daid loguid vuodul lea vejolaš dadjat juoidá dáid birra: 1) Njiedjá vai lassána go sámi mánáidgárdefálaldagaid lohku? 2) Njiedjá vai lassána go lohku galls geavahit fálaldaga? 3) Man galle fálaldaga leat juogustuvvon sámi mánáidgárdin, ja man galle leat juogustuvvon sámegeielat fálaldahkan muđui dárogielat mánáidgárddis? 4) Movt juohkásit mánáidgárdefálaldagat golbma áššáigullelaš sámegeiela gaskkas?

Daid statistihkaid lea váttis geavahit *njuolga* sámegeiela nannen barggus. Danne go statistihkat eai gostege juoge mánáidgárdefálaldagaid dan mielde mii duodai dáhpáhuvvá mánáidgárddiin. Mii diehtit ahte muhtun mánáidgárddiin hupmet buot bargit buot mánáide olles beaivvi sámegeiela. Eará mánáidgárddiin hupmet measta dušše dárogeiela čađat, muhto deattuhit eanet sámi symbolaid ja muhtun sámi árbevirolaš doaimmaid (steiket varrabánnogáhkuid jna.) Eará mánáidgárdefálaldagat leat ges juosta dieid goabbatláganvuodaid gaskkas. Dien dilálašvuoda lea Marianne Storjord válldahallan aitto almmuhuvvon doavtterdutkosis<sup>14</sup>. Bohtosat Storjorda kvalitatiiva suorggat dutkosis galggašii

<sup>14</sup> Storjord, Marianne (2008): *Barnehagebarns liv i en samisk kontekst. En arena for kulturell*

dagahit ahte muhtun doaimmaha kvantitatiiva guorahallama sámi mánáidgárdefálaldagaid sisdoalus.

Mii rávvet boahteáiggis defineret mánáidgárddiid dan mielde makkár gaskkustanmodealla dain lea. Dan dáfus lea vejolaš váldit vuodu internašunála juohkinmáliin ja heivehit daid sámi dilálašvuodaide. Dainna lágiin sáhtta dadjat eanet dan birra man nanu giellagaskkusteaddjit mánáidgárddit leat, ja leat go gievrassas vai geahnohis modeallat maid lohku lassána.<sup>15</sup>

## 4.2 Sámegeiella vuodđoskuvllas<sup>16</sup>

### 4.2.1 Rievdadusat logus galli oahppis lea sámegeiella oassin fágain

Tabealla 4.8 vulobealde čájeha logu galle vuodđoskuvlaoahppis oktiibuot lea leamaš sámegeiella fágain maŋŋilgo Norggas álggahedje 10 jagi vuodđoskuvlla jagi 1997/98.

**Tabealla 4.8 Lohku galli vuodđoskuvlaoahppis oktiibuot lea sámegeiella oassin fágain.**

Jahki	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Ohppiidlohku	2115	3055	2672	2542	2517

Norggas eai leat goassege leamaš nu ollu vuodđoskuvlaoahppit geain lea sámegeiella fágain go skuvlajagi 2005/06. Dalle lei ollislaš ohppiidlohku 3055.

Skuvlajagi 2005/06 maŋŋil lea lohku galli vuodđoskuvlaoahppis lea sámegeiella oassin fágain njiedjan juohke jagi. Oktiibuot lea ollislaš ohppiidlohku njiedjan 18 % maŋŋil 2005/06. (–538 oahppi).

Maŋemus jagi njiejai lohku 1 % (–25 oahppi).

---

*meningsskaping*. Tromsø: Universitetet i Tromsø

<sup>15</sup> Vuodđoskuvla statistihkaid vuodul lea álkít dadjat juoidá giellagaskkusteami nanusvuoda ja kvalitehta birra, dannego dat statistihkat leat juhkkovuvvon iešgudet lágan fágaplánaid mielde ohppiid gielalaš eavttuid mielde.

<sup>16</sup> Ohppiidlohku skuvlajagi 1997/98 lea vižžon dás: Todal, Jon (2002): *Jos fal gáhttet gollegielat*.

Tromsø: Humanistisk fakultet, Universitetet i Tromsø.

Buot ohppiidlogut jagi 2005/06 ja das rájes gitta jagi 2007/08 rádjái ja dan jahkái leat dán kapihttalís vižžon dás: *Grunnskolen informasjonssystem på Internett*, adr:

<http://gsi.wis.no/servlet/gsi07.SjekkPassord?pass=&Malform=B&GSIType=07>

Skuvlajagi 2008/09 logut leat vižžon Oahpahasdirektoráhta, interneahhtačujuhusas:

<http://www.wis.no/gsi/tallene/>

Dan stuora njiedjama sáhtta ipmirdit buorebut jus juohkit loguid nu ahte oaidnit guđe *joavkku* ohppiid lohku njiedjá.

#### 4.2.2 Oahppit fágas sámegiella vuosttašgiellan

Tabella 4.9 vulobealde čájeha rievdadusaid ohppiid logus geat čuvvot fágaplána *Sámegiella vuosttašgiellan* jagiid 1997/98–2008/09.

**Tabella 4.9 Lohku galli vuoddoskuvlaoahppis lea sámegiella vuosttašgiellan**

Jahki	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Ohppiidlohku	897	998	1020	1027	1043

Skuvlajagi 1997/98 rájes lea ohppiid lohku gain lea sámegiella vuosttašgiellan lassánan 16 % (+146 oahppi). Lassáneapmi lea dásset, eaige leat goassege leamaš nu ollu oahppit geat leat čuvvon fágaplána *Sámegiella vuosttašgiellan* go skuvlajagi 2008/09.

Mañemus jagi lassánii vuosttašgiellaohppiid lohku 1,5 % (+ 16 oahppi).

#### 4.2.3 Oahppit fágas sámegiella nubbingiellan

Tabella 4.10 vulobealde čájeha rievdadusaid logus galle vuoddoskuvlaoahppi leat válljen fágaplána *Sámegiella nubbingiellan* skuvlajagiid mañnel 1997/98. Juogus ”oahppit geat čuvvot sámegiella nubbingiella fágaplána” siskkilda dás ohppiid mángga nubbingiellafága molssaeavttuin.

**Tabella 4.10 Lohku galli vuoddoskuvlaoahppis lea sámegiella nubbingiellan**

Jahki	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Ohppiidlohku	1218	2057	1652	1515	1474

Tabella 4.10 čájeha ahte ledje eanemus nubbingiellaoahppit skuvlajagi 2005/06 loguin 2057. Fágas lea dan rájes njiedjan ohppiidlohku 29% (–593 oahppi). Dat lea nu ollu njiedjan ahte lea buorre ágga iskat dárkileappot mii lea dáhpáhuvvan.

Čuovvovaččat galgat juohkit loguid fágaplánaid *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiellan 3* mielde. Viidásit juohkit loguid golmma áššáigullelaš giela mielde, ja áigut maidái iskat movt dat leat juohkásan gávpotsuohkaniid ja boaitoskuohkaniid gaskkas.

#### 4.2.4 Nubbingiellaohppiid juohkin *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3* mielde

Maŋŋilgo sisafievrridedje Máhttloktema 2006:s sisafievrridedje guokte juhkosa ”sámegiella nubbingiella”. Dan guovtti juhkosa namat leat *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3*. Ohppiid ovddalgihtii máhttu lea vuoddu earuheapmái, ja *Nubbingiella 2* eaktuda eanet máhttit go *Nubbingiella 3*. Vejolaš lea sirdit 3:s 2:i gaskan, ja sáhtta maiddá sirdit *Nubbingiella 2*:s fágaplánii *Sámegiella vuosttašgiellan* jus oahppá giela doarvái bures.

Skuvlajagi 2008/09 lea vuosttaš jahki go almmuhuvvo logut movt nubbingiellaoahppit juohkásit *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3* gaskkas. Juohkáseapmi lei nu go čájehit tabeallas 4.11 vulobealde.

**Tabealla 4.11 Nubbingiellaohppiid juohkáseapmi sámegielas fágaplánaid *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3* gaskkas, skuvlajahki 2008/09. Vuoddoskuvla.**

	<b>Goappaš fágaplánat</b>	Nubbingiella 2	Nubbingiella 3
Buot golbma giela	<b>1474</b>	677	797

Oaidnit ahte eanas nubbingiellaoahppit čuvvot fágaplána *Nubbingiella 3* skuvlajagi 2008/09. Juohkáseapmi lea 54% *Nubbingiella 3* ja 46 % *Nubbingiella 2*.

Eai leat gávdnamis statistihkat mat sáhtáše čájehit vejolaš rievdadusaid ohppiidlogu juohkáseamis *áiggi badjel* dien guovtti sámegiella nubbingiellan fága gaskkas.

#### 4.2.5 Oahppit lullisámegielas

Tabealla 4.12 vulobealde čájeha rievdadusaid logus galle oahppi leat välljen lullisámegiela vuoddoskuvllas jagiid 1997/98-2008/09.

**Tabealla 4.12 Lohku galle vuoddoskuvlaoahppis lea lullisámegiella oassin fágain 1997/98–2008/09**

	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
<b>Oktiibuot</b>	<b>90</b>	<b>123</b>	<b>116</b>	<b>105</b>	<b>101</b>
1. giella	4	16	18	16	19
2. giella	86	107	98	89	82

Tabella 4.12 čájeha seamma ovdánantendeanssaid lullisámegiela vuodđoskuvllas go oppalaččat sámegiela ektui.

Dat ollislaš lohku ohppiin geain lea lullisámegiella oassin fágain lassánii 1997/98 rájes 2005/06 rádjái. Dan rájes lea dat njiedjan juohke jagi. Njiedjan 2005/06 rájes 2008/09 rádjái lea leamáš oktiibuot 18 % (–22 oahppi).

Mañemus jagi njiejai ollislaš lohku vuodđoskuvlaohppiin geain lea lullisámegiella oassin fágain 4 % (–4 oahppi).

Tabella čájeha viidasit ahte lohku vuodđoskuvlaohppiin geat čuvvot fágaplána *Lullisámegiella vuosttašgiellan*, lea lassánan ollu 1997/98 rájes dáláži. Dat lea maidái ovttalágan oppalaš tendeanssain sámegiela ektui. Vuosttašgiellaoahppit dahke jagi 1997/98 4 % buot ohppiin geain lei lullisámegiella fágain. 2008/09 ledje dat 19 %.

Eai leat goassege ovdal leamaš nu ollu vuodđoskuvlaohppit geat leat čuvvon fágaplána *Lullisámegiella vuosttašgiellan* go skuvlajagi 2008/09.

Ohppidlohku lullisámegiela nubbingiellan lea tendeansa nuppoguvlui. Lohku lea njiedjan 23 % mañnil bajemusjagi 2005/06 (–25 oahppi).

Mañemus jagi njiejai nubbingiellaohppiid lohku lullisámegiela 8 % (–7 oahppi).

Máhttolokten refoarpma sisafievrrideami mañnil álggahedje vuodđoskuvllas guokte juhkosa nubbingillii, *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3* dan mielde man ollu oahppit máhtte ovdalaččas. *Nubbingiella 2* eaktuda eanet máhttit ovdalaččas go *Nubbingiella 3*. Dan vuogádagas leat dárkileappot čállán kap. 4.2.3 badjelis.

Tabella 4.13 vulobealde čájeha movt lullisámegiela nubbingiellaohppit juohkásedje dan guovtti juhkosa gaskkas skuvlajagi 2008/09.

**Tabella 4.13 Lullisámegiela nubbingiellaohppiid juohkásapmi fágaplánaid  
*Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3* gaskkas, skuvlajagi 2008/09.  
Vuodđoskuvla.**

	<b>Goappaš fágaplánat</b>	Nubbingiella 2	Nubbingiella 3
Lullisámegiella	<b>82</b>	68	14

Tabellas 4.13 oaidnit measta buohkaid vuodđoskuvlaohppiin geat leat välljen lullisámegiela nubbingiellan, välljen málle *Nubbingiella 2*.

Eai leat gávdnamis statistihkat mat sáhttet čájehit vejolaš rievdadusaid ohppiidlogu juohkáseames áiggi badjel dan guokte molssaeavttu gaskkas fágas lullisámegiella nubbingiellan.

#### 4.2.6 Oahppit julevsámegielas

Tabella 4.14 vulobealde čájeha rievdadusaid logus galle vuodđoskuvlaoahppis lea lullisámegiella oassin fágain jagiid 1997/98–2008/09.

**Tabella 4.14 Lohku galli vuodđoskuvlaoahppis lea julevsámegiella oassin fágain 1997/98–2008/09.**

Jahki	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
<b>Oktiibuot</b>	<b>53</b>	<b>88</b>	<b>77</b>	<b>79</b>	<b>77</b>
1. giella	18	29	31	25	27
2. giella	35	59	46	54	50

Tabella 4.14 čájeha ollislaš logu vuodđoskuvlaoahppiin geain lea julevsámegiella oassin fágain lassánan 45 % (+24 oahppi) dan rájes go Norggas šattai logi jagi vuodđoskuvla 1997:s.

Lohku lei alimusas skuvlajagi 2005/06, 88 ohppiin. Dan rájes lea njiedjan 12,5 % (–11 oahppi).

Mañemus skuvlajagi njiejai lohku 2,5 % (–2 oahppi).

Mii oaidnit tendeanssaid ollislaš ohppiidlogus julevsámegielas ovttaláganin sámegiela oppalaš loguiguin daid jagiid.

Tabella 4.14 čájeha viidásit ahte lohku galle vuodđoskuvlaoahppi čuvvot fágaplána julevsámegiella vuosttašgiellan, lea lassánan čielgasit 1997 rájes. 2005 rájes lea vuosttašgiellaohppiid lohku bisson dásseidin.

Lohku galle oahppis lea julevsámegiella nubbingiellan lea maiddái lassánan jagiid mañnel 1997 go geahččá ollislaččat. Muhto lohku lea njiedjan mañnel go lei bajemusas skuvlajagi 2005/06. Dan golmma jagis lea lohku njiedjan 15 % (–9 oahppi).

Mañemus skuvlajagi (2007/08 rájes 2008/09 rádjái) lea lohku galle oahppis lea julevsámegiella nubbingiellan njiedjan 7 % (–4 oahppi).

Máhttolokten refoarpma sisafievrrideami maŋŋil leat vuodđoskuvllas álggahan guokte juhkosa nubbingillii, *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3*, dan mielde man ollu oahppit máhttet giela ovdalaččas. *Nubbingiella 2* eaktuda eanet ovddalgihtii máhtu go *Nubbingiella 3*. Dan vuogádagas leat čállán dárkileappot kap. 4.2.4. badjelis.

Tabella 4.15 vulobealde čájeha movt julevsámegiela nubbingiellaohppit juohkáseaje guovtti juhkosa gaskkas skuvlajagi 2008/09.

**Tabella 4.15 Julevsámegiela nubbingiellaohppiid juohkáseapmi fágaplánaid**  
*Nubbingiella 2 ja Nubbingiella 3 gaskkas, skuvlajagi 2008/09. Vuodđoskuvla.*

	<b>Goappaš fágaplánat</b>	Nubbingiella 2	Nubbingiella 3
Julevsámegiella	<b>50</b>	36	14

Tabella 4.15 čájeha ahte measta buohkat julevsámegiela nubbingiellaohppiin (35 oahppi 50 oahppi) leat välljen molssaeavttu *Nubbingiella 2*.

Eai leat gávdnamis logut mat sáhttet čájehit vejolaš rievdadusaid ohppiidlogu juohkáseamis badjel áiggi dan guovtti molssaeavttu gaskkas fágas julevsámegiella nubbingiella.

#### 4.2.7 Oahppit davvisámegielas

Tabella 4.16 vulobealde čájeha rievdadusaid logus galle vuodđoskuvlaoahppis lea davvisámegiella oassin fágain 1997/ 98–2008/ 09

**Tabella 4.16 Lohku galli vuodđoskuvlaoahppis lea davvisámegiella oassin fágain**  
**1997/ 98–2008/ 09**

Jahki	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
<b>Oktiibuot</b>	<b>2249</b>	<b>2844</b>	<b>2479</b>	<b>2354</b>	<b>2339</b>
1. giella	875	953	971	984	997
2. giella	1374	1891	1508	1370	1342

Ollislaš lohku galli oahppis lei davvisámegiella, lei alimusas skuvlajagi 2005/06 2844 ohppiin. Dan rájes lea lohku njiedjan 18 % (–505 oahppi). Maŋemus skuvlajagi njiejai lohku 0,6 % (–15 oahppi).

Tabella 4.16 čájeha viidásit ahte lohku galle vuoddoskuvlaoahppi čuvvot fágaplána davvisámegiella vuosttašgiellan, lea lassánan 14 % (+122) 1997 rájes. Vuosttašgiellaohppiidlohku lassánii dásedit olles áigodaga.

Ohppiidlohku davvisámegiella nubbingiellan lei bajemusas skuvlajagi 2005/06 1891 ohppiin. Dan rájes lea lohku njiedjan olles 29 % (-549 oahppi).

Mañemus skuvlajagi (2007/08 rájes 2008/09 rádjái) njejai lohku 2 % (-28 oahppi).

Máhttolokten refoarpma sisafievrrideami mañnil leat vuoddoskuvllas álggahan guokte kategoriija nubbingillii, *Nubbingiella 2* ja *Nubbingiella 3*, dan mielde man ollu oahppit máhttet giela ovdalaččas. *Nubbingiella 2* eaktuda eanet ovddalgihtii máhtu go *Nubbingiella 3*. Dan vuogádagas leat čállán dárkileappot kap. 4.2.4 badjelis.

Tabella 4.17 vulobealde čájeha movt davvisámegiella nubbingiellaohppit juohkásit dan guovtti juhkosa gaskkas skuvlajagi 2008/09.

**Tabella 4.17 Davvisámegiella nubbingiellaohppiid juohkáseapmi fágaplánaid**  
*Nubbingiella 2 ja Nubbingiella 3 gaskkas, skuvlajagi 2008/09. Vuoddoskuvla.*

	<b>Goappaš fágaplánat</b>	Nubbingiella 2	Nubbingiella 3
Davvisámegiella	<b>1342</b>	573	769

Eatnasat davvisámegiella nubbingiellaohppiin leat välljen molssaeavttu *Nubbingiella 3*. Dákko lea erohus davvisámegiella ohppiin lullisámegiella ja julevsámegiella. Dain guovtti mañibuin välljejedje buori muddui eatnasat nubbingiellaohppiin *Nubbingiella 2* (geahča tabeallaid 4.13 ja 4.14 badjelis).

Eai leat logut ollámuttus mat sáhtáše čájehit vejoláš rievdadusaid ohppiidlogu juohkáseamis áiggi badjel dan guovtti molssaeavttu gaskkas fágas davvisámegiella nubbingiella.

#### **4.2.8 Oahppit geain lea sámegiella oassin fágain gávpotsuohkaniin**

Tabella 4.18 vulobealde čájeha rievdadusaid logus vuoddoskuvlaoahppiin geat orrot gávpotsuohkaniin ja geain lea sámegiella oassin fágain. Dát tabella sisttisoallá seamma skuvlajagiid go tabeallat 4.8 gitta 4.10 earret skuvlajagi 2005/06. Go dien jagi eai leat luohthahtti logut nubbingiellaohpahas dain suohkaniin.

**Tabealla 4.18 Lohku galle vuoddoskuvlaoahppis gávpotsuohkaniin lea sámegiella oassin fágain 1997/98–2008/09.**

Jahki	1997/98	2006/07	2007/08	2008/09
<b>Oktiibuot</b>	<b>284</b>	<b>857</b>	<b>765</b>	<b>708</b>
Mátta-Várjjat	43	151	78	61
Čáhcesuolu	0	77	78	81
Hammarfeasta	3	11	11	20
Álaheadju	195	414	400	392
Romsa	24	151	147	116
Harstada	0	6	6	2
Narviika	4	10	11	7
Bådådđjá	0	12	14	7
Oslo	15	25	20	22

Tabealla 4.18 čájeha ahte ollislaš lohku vuoddoskuvlaoahppiin gain lea sámegiella oassin fágain ja geat orrot gávpotsuohkaniin, lea lassánan 150 % (+424 oahppi) dan rájes go logi jagi vuoddoskuvla álggahuvvui 1997:s.

Jagi 1997/98 dahke gávpotoahppit 13 % buot ohppiin gain lei sámegiella fágan Norggas, 2008/09 dahke sii 28 %.

Sámegiela ohppiidlogu garra lassáneami gávpotsuohkaniin sáhtá čilget oppalaš urbaniseremiin ja álbmotjohtaladdamiin. Dat leat rievdamat maid oaidnit sihke sámi ja norgga álbmoga ektui.

Goitge lea eará čielga tendeansa tabeallas, tendeansa maid ii sáhte čilget oppalaš servodatrievdamiin. Tabealla mielde lei lohku galle gávpotoahppis lea sámegiella oassin fágain alimusas skuvlajagi 2006/07, 857 ohppiin. Dan rájes lea dat ollislaš ohppiidlohku njiedjan 17 % (–149 oahppi). Eanemus lea lohku njiedjan Mátta-Várjjagis. Doppe njiejai lohku 60 % (–90 oahppi) manemus golmma jagis.

Jus juohkit loguid fágaplánaid (sámegiella 1. ja 2. giella ) mielde, de oazžut loguid nugo čájehuvvon tabeallain 4.19 ja 4.20 vulobealde.

**Tabealla 4.19 Lohku galli vuoddoskuvlaoahppis lei sámegeiella vuosttašgiellan gávpotsuohkaniin 1997/98–2008/09**

Jahki	1997/98	2006/07	2007/08	2008/09
<b>Oktiibuot</b>	<b>5</b>	<b>65</b>	<b>96</b>	<b>98</b>
Mátta-Várjjat	0	0	0	0
Čáhcesuolu	0	1	1	1
Hammarfeasta	0	0	0	0
Álaheadju	4	31	45	53
Romsa	1	33	38	34
Harstada	0	0	0	0
Narviika	0	0	0	0
Bådådđjá	0	0	0	0
Oslo	0	0	12	10

Tabealla 4.19 čájeha ahte lohku galle vuoddoskuvlaoahppi čuvvo fágaplána davvisámegeiella vuosttašgiellan gávpotsuohkaniin lassánii 5 oahppis 1997:s 98 oahppái 2009/09:s. Mañemus skuvlajagi lassánii lohku guvttiin ohppiin.

Gávpotoahppit geain lei sámegeiella vuosttašgiellan dahke 0,6 % visot ohppiin geain lei sámegeiella vuosttašgiellan Norggas 1997/98:s, 2008/09:s dahke sii 9 %. Dán lassáneami sáhtá čilget dainna go norgga servodagas lea oppalaš urbaniseren.

Lohku gávpotohppiin geain lea sámegeiella vuosttašgiellan lea lassánan aitonassii Álaheaju ja Romssa gávpogiid dihte. Dát ledje muđui *áidna* gávpotsuohkanat main ledje sámegeiella vuosttašgiellaoahppit 1997:s.

Gávpotsuohkanat leat earenoamážit leamaš dehálaččat sámegeiella nubbingiellaoahpahussii. 1997/1998:s dahke gávpotoahppit geain lei sámegeiella nubbingiellan 23 % visot dain ohppiin geain lei sámegeiella nubbingiellan Norggas, 2008/09:s dahke sii 41 %.

**Tabealla 4.20 Lohku galli vuoddoskuvlaoahppis lea sámegiella nubbingiellan gávpotsuohkaniin**

Jahki	1997/98	2006/07	2007/08	2008/09
<b>Oktiibuot</b>	<b>279</b>	<b>792</b>	<b>669</b>	<b>610</b>
Mátta-Várjjat	43	151	78	61
Čáhcesuolu	0	76	77	80
Hammarfeasta	3	11	11	20
Álaheadju	191	383	355	339
Romsa	23	118	109	82
Harstada	0	6	6	2
Narviika	4	10	11	7
Bådådjá	0	12	14	7
Oslo	15	25	8	12

Tabealla 4.20 čájeha ahte skuvlajagis 2006/07 čomastii lohku gávpotohppiin gain lei sámegiella nubbingiellan 792 rádjai. Mañit jagiid njeijai lohku 23 % (-182 oahppi).

Mañemus skuvlajagi (2007/08 rájes 2008/09 rádjai) njeijai lohku gávpotohppiin geat čuvvot fágaplána *Sámegiella nubbingiellan* 9 % (-59 oahppi).

Statistihkka akto ii sáhte čilget manin lohku ohppiin gain lea sámegiella nubbingiellan lea njiedjan nu sakka mañemus jagiid. Eanemus lea lohku njiedjan Mátta-Várjjat suohkanis. Dáppe lea ohppiidlohku njiedjan eanet go beliin (-61 oahppi) mañemus golmma jagis.

#### **4.2.10 Čielggadeamit vuoddoskuvlla loguide**

Vuoddoskuvlla ohppiidstatistihkas lea tendeansa mii lea čielgaseappot go mihkkege eará: Lohku ohppiin gain lea sámegiella nubbingiellan lea sakka njiedjan. Lohku ohppiin geat válljejit sámegiela vuosttašgiellan goargnu ollu unnit go maid nubbingiellaohppiid lohku njiedjá. Dat mearkkaša ahte oppalaš lohku ohppiin gain lea sámegiella fágan njiedjá sakka jagis jahkái.

1990 rájes gitta 2005 rádjai lassánii ges juohke jagi lohku ohppiin gain lei sámegiella fágan. Lohku njiedjagodii 2006:s.

Finnmárkkus digaštalle báikkálaččat sámegiela nubbingiellaoahpahusa eavttuid 2009:s. Das bođii ovdan ahte okta váttisvuohta oahpahusas lea leamaš ahte oahpahusa gudneáŋgirvuodadassi lea loktanan mañjel go fágaplána *Sámi giella*

*ja kultuvra* nogai doaibmamis 2006:s. Eará váttisvuohta lea guoskevaš fága- ja diibmojuogustussii guovlluin olggobealde Sámegeiela gáhttenguovllu. Oahppit geat válljejit sámegeiela ožžot jogo eanet diimmuid go skuvlaskihpárat, dahje fertejit válljet guođdit osiid eará fágain. Dát dilli mielddisbuktá ahte luhpet sámegeiellafágas.

Jus lea sávaldat fuolahit beroštumi mii gávdno oahppat sámegeiela vuodđoskuvllas, de fertejit hálldahusválddit (ráđđehus ja Sámediggi) gávdat čovdosiid daidda geavatlaš váttisvuođaide mat odne leat.

### **4.3 Sámegeiella joatkkaskuvllas**

Sámegeiella lea almmolaš giella Norggas. Jus boahhteáiggis galget giela aktiivvalaččat atnit hálldahusas, skuvladoaimmahagas ja eará almmolaš doaimmain, de fertejit gávdot olbmot geat máhttet atnit giela čálalaččat dain dásiin. Oallugat sis galget bestejuvvot sin gaskkas geain odne lea sámegeieloahpahas joatkkaskuvllas.

Sámegeieloahpahusa fáallet ollu fylkkagieldda joatkkaskuvllain. Dasa lassin ožžot oahppit dan guovtti joatkkaskuvllas maid stáda hálldaša Guovdageainnus ja Kárášjogas sámegeieloahpahusa. Ii gávdno makkárge guovddáš statistihkka sámegeieloahpahas fylkkagieldda joatkkaskuvllain.

Dan guovtti sámi joatkkaskuvllas maid stáda hálldaša lea ohppiidlohku sámegeieloahpahas nu go tabealla 4.21 čájeha vuolábealde.

**Tabella 4.21 Giellaválljen sámi joatkkaskuvllain Guovdageainnus ja Kárášjogas**

		Oktiibuot		Guovdageaidnu		Kárášjohka	
		N	%	N	%	N	%
<b>2008</b> <b>2009</b>	1. giella	140	71.8	94	90.4	46	50.5
	2. giella (2)	31	15.9	7	6.7	24	26.4
	2. giella (3)	21	10.8	0	0	21	23.1
	Vierrogiella	3	1.5	3	2.9	0	0
	Ohppiidlohku	195	100	104	100	91	100
<b>2007</b> <b>2008</b>	1. giella	131	72.4	84	92.3	47	52.2
	2. giella (2)	31	17.1	7	7.7	24	26.7
	2. giella (3)	19	10.5	0	0	19	21.1
	Vierrogiella	0	0	0	0	0	0
	Ohppiidlohku	181	100	91	100	90	100
<b>2006</b> <b>2007</b>	1. giella	139	70.9	80	87.0	59	56.7
	2. giella (2)	51	26.0	7	7.6	44	42.3
	2. giella (3)	2	1.0	1*	1.1	1	1.0
	Vierrogiella	4	2.1	4	4.3	0	0
	Ohppiidlohku	196	100	92	100	104	100
<b>2005</b> <b>2006</b>	1. giella	159	74.0	83	85.6	76	64.4
	2. giella (2)	32	14.9	7	7.2	25	21.2
	2. giella (3)	2	1.0	2*	2.0	0	0
	Vierrogiella	22	10.1	5	5.2	17	14.4
	Ohppiidlohku	215	100	97	100	118	100

\* Oahppi(t) geas(-in) lea sámegiella c-giellan.

Tabellain oaidnit ahte oppalaš lohku ohppiin geain lea sámegiella vuosttaš- ja nubbingiellan lea unnán rievdan dan guovtti sámi joatkkaskuvllas jagiin 2005/06 gitta 2008/09 rádjai. Muhto oaidnit maidái ahte leat erohusat dan guovtti skuvlla gaskkas.

Joatkkaskuvllas Kárášjogas lea ollu unnit proseantta oahppit geain lea *sámegiella vuosttašgiellan* Guovdageainnu skuvlla ektui. Ja Kárášjogas lea dat proseanta juohke jagi njiedjan 64 % rájes 2005/06 gitta 50,5 % rádjai 2008/09.

## 4.4 Čoahkkáigeassu sámegielas mánáidgárddiin ja skuvllain

Oppalaččat áigut čujuhit daidda váttisvuodaide mat leat das go ii gávdno statistihkka mii čájeha man gallis hálddašit sámegiela iešguđet lágán dásis. Dakkár statistihkka lea vuđolaš visot giellaoahpahasas.

Nannoseamos logut mat mis leat giela dáfus lea mánáidgárde- ja skuvlastatistihkka. Mii leat dás čielggadan 2008/09 statistihkaid. Čielggadeamit čájehit ahte maiddái dat statistihkat livčče sáhttán leat buorebut.

### 4.4.1 Sámeigiella mánáidgárddis

Jagiin 2002 gitta 2008 rádjai lea lohku ovdaskuvlamánáin geain lea muhtin lágán sámegiela fáldat mánáidgárddis lassánan 7 %, 880 rájes 940 rádjai.

Lulli- ja julevsámi mánáidgárdefáldat lea kvantitatiivalaččat buorránan dán áigodagas. 2002:s lei 13 ovdaskuvlamánás julevsámi fáldat, 2008:s lei lohku 27. Lullisámemánáide leat logut 5 máná 2002:s ja 29 máná 2008:s.

Sámi mánáidgárddiid lohku lea leamaš stádis áigodagas, muhto lassánan leat dárogielat mánáidgárddit mat maiddái addet sámegiela fáldagaid. 2002:s ledje 6 dakkár dárogielat mánáidgárddi, 2008:s ledje 19.

Statistihkkafievrrideamis lea leamaš váilevašvuhta go ii leat vejolaš oaidnit statistihkas *makkár* giellagaskusteami mánáidgárddit leat doaimmahan, oaidná duššo *galle* fáldaga leat, ja galle máná leat fáldagaid atnán. Čujuhit Marianne Storjorda doavtterduktosii 2008:s mii čájeha man iešguđet láganat fáldagat sáhttet leat “sámi mánáidgárdi” luohkkájuogu siskkobealde.

Sámi giellaplánemii livččii leamaš hirbmat ávkin jus livččiimet diehtán man galle máná čuvvot daid gievrramus sámegiela modeallaid, ja gallis ledje geahnoheappot sámegiela fáldagain. Go jurddaša sámegiela boahpteáiggi aktiivvalaš atnugiellan, de lea ovdamunni jus eanemus lági mielde mánát ožžot fáldaga gievrramus sámegiela modeallaide.

### 4.4.2 Sámeigiella vuodđoskuvllas

Njiedjan logus dain ohppiin main lea sámegiella nubbingiellan dahká ahte oppalaš lohku vuodđoskuvlaohppiin geain lea sámegiella fágan lea unnon

juohke jagi maŋŋel 2005. Dat maiddái dáhpuhuvai maŋemus skuvlajagi. Njiedjan 2005 rájes lea dramáhtalaš.

Oahppit geat ássat olggobealde Sámegeiela hálddašanguovllu, ja geat välljejit sámegeiela nubbingiellan, ožžot jogo eanet skuvladiimmuid go skuvlaskihpárat, dahje fertejit välljet guoddit osiid eará fágain. Dát dilli dagaha ahte luhpet sámegeielfágas. Jus hálldahusváldit háliidit fuolahit sámegeielberoštumi de fertejit boahpteáiggi dihte gávdat buori čovdosa diibmojuogusgažaldahkii.

Ain stuorát oassi vuodđoskuvlaohppiin geain lea sámegeiella fágan orrot gávpotgielddain. 1997:s orro 13 % dain ohppiin gávpotgielddain, 2008/09 skuvlajagis lei proseanta lassánan 28 rádjai.

#### **4.4.3 Sámegeiella joatkkaskuvllain**

Ii gávdo makkárga guovddáš statistihkka joatkkaskuvllaid sámegeiel-oahpahussii. Dakkár statistihkka lea dárbbalaš vai galgá sáhttit doaimmahit ulbmillaš politihka ovddidit sámegeiella joatkkaoahpahusas.

Gávdojit statistihkat sámegeieloahpahussii dan guovtti sámi joatkkaskuvllii maid stáda hálddaša Guovdageainnus ja Kárášjogas. Dan statistihka tendensa lea ahte logut ohppiin geain lea sámegeiella vuosttašgiellan njiedjá joatkkaskuvllas Kárášjogas. Dat lohku lea dál nu vuollin go 50 %. Guovdageainnus lea lohku stádis.

## **Gáldut maid leat atnán**

Fishman, Joshua (1991): *Reversing Language Shift*. Clevedon: Multilingual Matters

Vuodđoskuvllaid diehtujuohkinfálaldat:

<http://gsi.wis.no/servlet/gsi07.SjekkPassord?pass=&Malform=B&GSIType=07>

Sámediggi/Sametinget (2007): *Strátegalaš plána sámi mánáidgárddiide 2008-2011*. Kárášjohka.

Storjord, Marianne (2008): *Barnehagebarns liv i en samisk kontekst. En arena for kulturell meningskaping*. Romsa: Romssa universitehta

Todal, Jon (2002): *Jos fal gáhttet gollegielat*. Romsa: Romssa universitehta

Oahppodirektoráhta: <http://www.wis.no/gsi/tallene/>

Williams, Colin H. (ed.) (2000): *Language Revitalization, Policy and Planning in Wales*. Cardiff: University of Wales Press.